

kapitalismens avvisidor:

Men när Monopol blev en världssuccé hade det radikala budskapet tagits bort. Och Magie fick en struntsumma för värdrättigheterna.

Megie föddes i den lilla landsortshölan Canton i Ohio 1866. För sin tid var hon en välbildad, frigjord och bohemisk kvinna som sägs ha tryckt om att uppträda i manskläder.

Hon utbildade sig till lärarinna och fick till slut en tjänst på Federal Office of Education i Washington, D.C. På fritiden ägnade hon sig gärna åt sällskapsspel tillsammans med vännerna och var känd för att hitta på

inom både den tidiga socialismen och den radikala liberalismen.

George menade att de sociala frågorna i grunden är en jordfråga och att lösningen måste vara att "åstadkomma lika rätt till jorden för alla".

Men han ville inte socialisera. Jorden ska fortsätta att vara privatägd, samtidigt som staten genom en jordvärdes-skatt ska tillägna sig alla dess inkomster, jordrätten.

Jordrätten är den inkomst som tillfaller jordägaren när kosnaderna för alla andra produktionsfaktorer som arbetskraft och kapital räknats bort. Jakten på jordrätten är förutspåningen för markspeculation.

Infördes en jordvärdes-skatt kunde alla andra skatter på arbete och kapital tas bort. All förtägen skulle avskaffas eftersom skatten bringade det ekonomiska kretsloppet i balans.

– Hans idéer har sina rötter i det amerikanska nybyggarsamhället. Skatten

att banker och järnvägsbolag tog över mark som människor lagt ner hårt arbete på. Den liknar Tobinskatten som också syftar till att förhindra spekulation, säger Mats Deland, doktor i ekonomisk historia vid Stockholms universitet.

Henry George var en svuren fiende till monopol. Och eftersom hans "Single Tax" – som den kom att kallas – konfiskerade jordrätten, skulle det inte längre finnas några skal att monopolisera tillgången till jord.

Dock gjorde han undantag för så kallade "naturliga monopol". För att undvika spekulation ansåg han att samhället borde ta över sådan verksamhet som till exempel elektricitet, gas och kommunikationer.

Henry George presenterade sina idéer 1879 i tidskriften "Progress and Poverty". Verket fick enorm betydelse i den anglosaxiska världen där den är den mest sålda boken om ekonomi någonsin.

Jorden föder människan

En av många läsare var Elizabeth J Magie. Hon hänfödes. Djupt berörd och inspirerad satte hon sig ner på kvällarna och skissade på ett nytt spel som pedagogiskt och underhållande skulle visa på nödvändigheten av Henry Georges reformer. På en kvadratisk spelplan ritade hon in 40 rutor runt om kanten – precis som Monopol i dag. 22 av rutorna valde hon att göra till tomter som man kunde tjäna pengar på genom att ta ut hyra från medspelarna.

Så ritade hon in rutor med vattenverk, elverk och järnväg – som inte ägdes av samhället i "naturliga monopol" utan av privatpersoner som kunde skita sig på verksamheten.

Startrutan döpte hon till "Mother Earth", tillägnad den grekiska naturgudinnan Gaia, där spelarna kunde inkassera 100 dollar varje gång de passerade. Jorden föder människan, inte räntor och pappersedlar.

"The Landlord's Game" kallade hon spelet som hon ansökte och fick patent på 1904.

I början spreds spelet över USA i form av handgjorda kopior och

Efter en upphovsrättsstrid på 30-talet sålde Eliza sitt sällskapsspel för en sportstyre, och det skapade en protest mot kapitalismen har sedan blivit en

